

## ДУХОВНИЙ ПРОСТІР ЛІРИКИ ІРИНИ КАЛИНЕЦЬ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія

Випуск 1(47)

УДК 821.161.2-1.09'06:808.1

DOI:10.24144/2663-6840/2022.1(47).92–100.

Райбедюк Г. Духовний простір лірики Ірини Калинець; кількість бібліографічних джерел – 23; мова – українська.

**Анотація.** У статті досліджуються духовні виміри життєтворчості відомої української письменниці-правозахисниці Ірини Калинець, детерміновані світоглядними пріоритетами, філософсько-естетичними уподобаннями, морально-етичними принципами, літературно-фольклорними традиціями, соціокультурним контекстом доби. Ієрархія духовних цінностей, репрезентована її художнім і науково-публіцистичним доробком, розглядається крізь призму релігійно-християнської традиції та ментальності українського народу. Об'єктом аналізу обрано лірику як найменш досліджену царину творчості письменниці, що засвідчує актуальність запропонованого напрямку студіювання. Предметний інтерес вивчення її спадщини зосереджено на виявленні та характеристиці синтезу релігійно-філософської та національно-патріотичної образності віршів, уміщених в першому томі «Шлюб з полином» повного зібрання творів. Метою статті є аналіз духовної енергетики лірики поетки у зв'язку з іншими сферами творчості й дисидентською етикою буття. У результаті дослідження з'ясовано, що духовним кодом та організуючим чинником художньо-естетичної системи Ірини Калинець є Святе Письмо, яке опосередковує етичну позицію авторки та її інтенційний світ. Виявлено функціональність та естетичну доцільність біблійної образності в ліриці поетки, охарактеризовано шляхи її транспонування на рівень суб'єктивних рефлексій та художніх узагальнень, окреслено специфіку жанрових структур. Доведено, що духовний простір авторського тексту письменниці увиразнює антропологічна (душа, доля, офіра) та національно-екзистенційна (національна самосвідомість, індивідуальний вибір, суспільний обов'язок, свобода) проблематика. З метою виявлення ключових аспектів поетичної аксіосфери Ірини Калинець в інтерпретації її художнього світу використано антропологічні підходи до аналізу тексту та ресурси національно-екзистенціальної методології.

**Ключові слова:** Ірина Калинець, духовність, лірика, поетична аксіосфера, національний світогляд, Святе Письмо, ідентичність, антропологічні домінанти.

**Постановка проблеми.** Пожвавлення уваги науковців до проблем духовності є фактом сподіваним і закономірним для сучасної гуманітаристики з огляду на кризові процеси, що їх переживає глобалізаційний світ. Відтак і в парадигмі літературознавства домінують інтерпретаційні методології, підставово зорієнтовані на художні феномени, в яких апологію духовного начала осмислено й піднесено як естетичну вартість. В історії української літератури вісь духовної орієнтації письменників і класичної, й модерної пори сформував нероздільний синтез національно-екзистенціальної та релігійно-християнської культурно-мистецької традиції. Її глибинні смисли виразно означені Шевченковими морально-етичними імперативами «Людей і Господа любить» та «Свою Україну любить». Тема духовного становлення людини й нації як помислу Божого митцями слова повсякчас сакралізується, формуючи національну сутність релігійності, котра у свідомості українців (у тім числі й художньої) функціонує як «його “трансценденція”, ідея чи ідеал, що перевищує границі життя» [Янів 1995, с. 146]. Як відомо, художні твори відповідного тематичного спектру в межах соцреалізмівської моделі псевдокультури незмінно посувались на маргінес офіційного літературного процесу, а переважно з нього вилучались узагалі. Відродження ж релігійної тематики в українській поезії ХХ століття су-

часні науковці пов'язують із появою шістдесятництва, «а головню з творчістю поетів-дисидентів» [Салига 1997, с. 97]. Чільне місце з-посеред них належить Ірині Калинець (1940-2012) – полум'яній Українці, правозахисниці, письменниці, публіцистці, науковиці, Героїні світу, символу «громадянської стійкості і бійцівської мужності» (М. Маринович). Її пасіонарна постать оприявнює «енергію добра і світла, глибоку віру в Бога і в Україну [Калинець 2015, с. 309], «постає у своїй завершеності, і виникає нагальна потреба осмислити її, віддати ту повагу та шану, які вона заслужила своїм страдницьким, героїчним життям» [Ільницький 2016, с. 236],

**Аналіз досліджень.** Наукове осмислення багатогранного творчого доробку Ірини Калинець помітно активізувалось після виходу в львівському видавництві «СПОЛЮМ» упорядкованого Ігорем Калинцем восьмикишкня її спадщини (2012–2014 рр.). Роком пізніше побачив світ додатковий том «Метелики над могилою», до якого увійшли не включені до попередніх томів художньо-публіцистичні тексти й мемуарні джерела. У студіях істориків, культурологів, письменників, присвячених Ірині Калинець, що з'явилися останніми роками переважно на сторінках періодики (публікації З. Гузара, Б. Дячишина, Ю. Зайцева, М. Мариновича, М. Якубовської) розглядаються різні аспекти її творчості здебільшого в контексті правозахисної та культур-

но-громадської діяльності. Основний пласт лірики склав I-ий том «Шлюб із полином» (2012), що вмістив вірші збірок дозасланського та в'язничного періодів життя («Лісовий Никифор», 1965; «Оранта», 1969–1970; «Дорога вигнання», 1968–1971; «Крізь камінь», 1972–1975; «Остання з плакальниць», 1974–1979; «Тирсою в полі», 1973–1979), а також окремі твори пізнішої пори («Епілог. Благословення», 1996; «Пісня Мойсея», 2009). Проте відтоді й подосі лірика мисткині вельми рідко попадає в поле зору професійної критики. Вона «своєю суспільно-політичною, науковою і культуророзбудовною діяльністю як поетку саму себе наче заслонила. Про її поезію [...] певною мірою таки із цих причин, пишуть значно менше» [Салига 2012, с. 219].

У поодиноких відгуках критиків у контексті загальної характеристики творчості Ірини Калинець виокремлено різні аспекти духовності як художньої доміанти лірики. Так, М. Ільницький у статті «Цілюща сила полинової гіркоти» звертає увагу на стрижневий у її поезії мотив жертвності, «потрактований не як нещастя, удар долі, а навпаки, як дарунок долі, богопомазаництво, як хрест, узятий на себе свідомо і добровільно понесений кривавою, але радісною дорогою на Голгофу» [Ільницький 2016, с. 237]. Окреслюючи тематичний спектр віршів поетки, П. Шкраб'юк виводить на перший план «наші традиції, поганство й християнські цінності, долю України, убоління за друзів» [Шкраб'юк 2012, с. 203]. Т. Салига виокремлює в духовному просторі її лірики «непоборне прагнення до волі, почуття високої патріотичної відповідальності, громадсько-політичної і християнської гідності» [Салига 2010]. Заявлений ракурс аналізу творчого доробку Ірини Калинець може внести суттєві доповнення й корективи «у небагатому літературознавчому досє» на її поезію [Осадчий 2012, с. 7], оскільки сприяє розкриттю її духовних смислів. Означена форманта авторського тексту таїть у собі певну недомовленість, а відтак і відкриває широкий простір для інтерпретації лірики як найменш дослідженої царини творчості поетки, що засвідчує **актуальність** запропонованого напрямку її студіювання.

**Метою** статті є аналіз духовного потенціалу як джерела художності лірики Ірини Калинець у зв'язку з іншими сферами творчості й дисидентською етикою буття. З-посеред дослідницьких завдань виокремлюємо конкретизацію поняття «духовність», виявлення складових поетичної аксіосфери мисткині, характеристику синтезу релігійно-християнської та національно-патріотичної образності її віршів як структуротвірного чинника духовного простору збірки «Шлюб із полином». У дослідженні послуговуємось технікою антропологічного методу літературознавчого аналізу, що передбачає спосіб інтерпретації художнього тексту, в «основі якого визнання суб'єктивного, гуманістичного елемента» [Поліщук 2013, с. 26]. Використання ресурсів національно-екзистенціальної методології, репрезентованої науковою концепцією П. Іванишина, уможливило з'ясування індивідуально-авторських шляхів сакралізації поеткою націо-

нального духовного досвіту та його заґрунтованості в християнський світогляд.

**Виклад основного матеріалу.** Пасіонарна постать Ірини Калинець у культурно-історичному контексті України другої половини ХХ – першого десятиліття ХХІ ст. виокремлюється творчою та науково-публіцистичною багатогранністю й громадсько-політичною активністю. Як справедливо зауважує М. Ільницький, «кожна зі сфер, якій вона віддавала свій талант й енергію, може заповнити ціле життя людини та принести їй заслужене визнання. Але в Ірини Калинець ця багатогранність не є зміною окремих зацікавлень, у ній виявилась цілісність особистості, цілеспрямованість характеру, єдність дії і вчинку, Слова й Долі» [Ільницький 2016, с. 236]. Її доробок у духовному поступі українського народу має ту енергетичну вагу, яку до певної міри можна вважати й стратегічною, з огляду на художнє візіонерство та цілісну, реалізовану на практиці доктрину – філософсько-естетичну, культурологічну, релігійну й державницьку. Своєю мисленнєву енергію, сенс життя й творчості в усі періоди життя (дов'язничний, невільничий і післязасланський) вона спрямовувала на утвердження висоти й незнищенності національного духу, явивши біографію вольової українки з ідеалами християнських чеснот.

«Непоборне прагнення до волі, почуття високої патріотичної відповідальності, громадсько-політичної і християнської гідності, активної життєвої позиції, безперечно, дають підстави говорити про Ірину Калинець саме в контексті плеяди видатних українок, власне, у сенсі отієї священної присяги “Я вийду сама проти бурі / І стану, – помір'яєм силу!” [відомі рядки Лесі Українки з її вірша “У чорну хмару зібралася туга моя”. – Г. Р.]» [Салига 2010]. Національні ідеали, психологія «невгнутаго українця» (Ю. Ковалів), апологія духовного начала буття – ті ціннісні пріоритети, котрі в пристрасно гуманістичній естетиці Ірини Калинець набули концептуального сенсу. Вони сформували етику буття, багатоаспектно розгорнуту в публіцистиці, в реальних вчинках, у ставленні до світу та усвідомленні себе його органічною, відповідальною частинкою. Ідейний пафос її життєтворчості пролягає у площині широкого спектру наріжної проблеми незалежності духовної України-держави. В інтерв'ю газеті «Поступ» (від 28 травня 2006 року) Ірина Калинець з цього приводу свідчила: *«Коли життя добігає схилу, радше питаєш: чи хоча б якісь із твоїх ідеальних мрій здійснилися? Україна. Незалежність... Відколи себе пам'ятаю, проголошення незалежності уявлялося мені сповнене дзвонами всіх церков. І Україна – як град небесний... Бо ідеал – це віра, вона єдиний критерій і принцип. Віра в єдиний, універсальний Божий Закон, згідно з яким шлях до духовності – це вічний шлях розвитку кожної особистості. І на цьому шляху діє принцип відбору, так само, як і в світі природи. Принцип відбору, базований на любові й жертвності, які є основою справжньої незалежності людини»* [Калинець 2014, т. 8, кн. 2, с. 191]. Із-посеред ваговитих

«китів», на яких тримається державність, на перше місце вона завжди виводила «духовне здоров'я нації», про що дізнаємось із опублікованого після відходу в позасвіти останнього її публічного виступу на хвилях радіо «Незалежність»: *«А нація – це поняття, яке стосується власне духовності, це душа. У Шевченка немає слова нація, є душа. “Не вмирає душа наша, не вмирає воля”. І саме нація – це душа кожного народу, і вона цвіте неповторним квітом»* [Калинець 2014, т. 8, кн. 2, с. 278]. Невипадково й у ліриці поетки образ душі є однією з найуживаніших антропологічних домінант. (Це тема окремого спеціального дослідження).

Як видно з поданих вище свідчень та зізнань, Ірина Калинець понад усе ставила високоморальні чесноти і духовні цінності окремої особистості й нації загалом. Глибинні смисли усієї її творчості (художньої та публіцистичної) структурує концептуальний щодо світорозуміння й світовідтворення тезаурус про *«вічність духовного буття, що проростає крізь товщу життя земного»* [Калинець 2014, т. 8, кн. 2, с. 268]. Істотно, що слово «духовність» і лексеми, котрі входять до його семантичного поля («дух», «душа») є частотною та високоінформативною одиницею і поетичного словника мисткині. Вони формують образний світ її лірики, рельєфно окреслюють стабільний мікрокосм особи авторки та естетичний простір художніх текстів, певною мірою є визначальними й для їх жанрової специфіки. Духовний потенціал віршів поетки в ситуації «українського безчасся» (І. Дзюба) 1970-х років мав особливий вплив на загальну атмосферу соціокультурного життя країни. Як і близькі їй по духу однодумці-дисиденти (зокрема, Ігор Калинець та Василь Стус), вона стала, по суті, літературним гарантом національних цінностей і загальнолюдських моральних вартощів. Перебуваючи світоглядно й психологічно у виразній опозиції щодо монопольного атеїзму, Ірина Калинець упродовж всього життя категорично дистанціювалась від трагічного досвіду радянської доби, органічно не прийнявши її породження – homo totalitaricus, спрямованого на «втрату душі» (В. Хархун), а відтак і тотальну бездуховність. Її творчість загалом і лірика зосібна явно суперечили усталеним кодам (завперш ідеологічним) толерованої владою літератури, чітко окреслюючи ідентичність авторки – мистецьку, національну, релігійну. Тому вже на перших порах ухвалення до літературного процесу поява віршів львівської шістдесятниці дістала радше політичну, аніж фахову редакторську оцінку. Так, незважаючи на позитивну рецензію В. Підпалого на її збірку «Троїсті музики» (1968), книга була «розсипана» як чужорідний елемент на «тілі» тодішньої радянської літератури. (Подібна ситуація характерна й для видавничої долі багатьох інших митців-інакодумців; згадати б для прикладу драматичну історію збірки «Круговерть» В. Стуса).

У віршах, що увійшли до книги «Шлюб із полином», Ірина Калинець апологетизує духовне начало буття (людини, нації), природно переводячи його у план естетичний. У художньому просторі

збірки текстуалізовано широкий діапазон змістового наповнення категорії «духовність» (і антитези – «бездуховність»), що плідно представлена й у публіцистиці в різних словесно-сміслових конфігураціях («духовне життя», «духовні цінності», «духовні потреби», «духовна культура», «духовна сфера», «духовне рабство», «духовні хвороби» тощо). Ця наріжна в художньому світі мисткині категорія, попри її полімножинне конкретне й образне оприявлення, функціонує в системі моральних координат християнського гуманізму. Поетична аксіосфера детермінована загальноприйнятими та індивідуально підходами до розуміння та художнього осмислення поняття «духовність». Ідеться про такі його складові, як «добро-чи злотворча спрямованість внутрішнього світу людини (персонажа), таке ж спрямування її висловлювань, дій, вчинків і діяльності, а також цілеспрямовання самого способу життя» [Козлов 2005, с. 25]. Вибудовуючи в ліриці індивідуальну модель ієрархії духовних цінностей, поетка поглиблює традиційне уявлення про духовне провідництво письменника й громадянську снагу слова як духу, «що тіло рве до бою» (І. Франко), про «душевно завжди вільну» людину, спроможну «своїм життям до себе дорівнятися» (Леся Українка), здатну «до творення культури та самотворення» [Хамітов, с. 179].

Сутнісний складник духовного простору лірики Ірини Калинець визначає розвинута національна самосвідомість як «необхідна умова формування в особистості громадянських рис» [Боришевський 2010, с. 318]. Відтак очевидно є певна тотожність духовного та національного в художньому бутті її слова, що засвідчують такі проблемно-тематичні виміри доробку: апологія морального начала, органічний зв'язок із рідною землею, сакральне ставлення до України, відвічне прагнення до волі (внутрішньої свободи особистості й незалежності нації), патріотичний пафос тощо. Світоглядовою підставою своєї творчості сама поетка вважала *«високодуховну ідеологію національної держави»*, де найвищим моральним законом є *«воля нації і воля Бога»* [Калинець 2013, т. 7, кн. 1, с. 306]. Тож закономірно, що ієрархію духовних цінностей, репрезентовану її лірикою, визначає синтез релігійного і націєохоронного етосу, а також благовісно-патріотичний пафос, глибоко закорінений у «її вродженій і всеперемагаючій вірі в Бога і в Україну» [Осадчий 2012, с. 9]. У контексті національної духовної традиції ця віра як органічна якість глибокої відвічної релігійності українського народу однозначно сприймається «звершенням безсумнівно значущим – від особистісних відчужень до громадянських, од суб'єктивного до велелюдського, нарешті, від Бога як духовної субстанції до явища конкретно матеріалізованого – людини, народу, землі чи інших виявів буття» [Хороб 2000, с. 98].

Однією з важливих «незмінних і постійних реальностей» (Г.-Г. Гадамер) духовного простору лірики Ірини Калинець, як, власне, й фундаментальним аспектом її художнього світу загалом, є виразно конкретизована в тексті релігійна складо-



ва, структурована усеприсутністю Бога. Духовність трактується поеткою у руслі загальногуманістичних цінностей християнства, окреслених у Святому Письмі, зокрема, в Євангелії від Матвія (гл. 6, 7: 33) такими словами: «Шукайте ж найперше Царства Божого й Правди його» [Біблія 2002, с. 1074]. За словами отця Ярослава Чухнія, саме «Боже провидіння благословило» Ірину Калинець та її однодумців бути «учасниками торжества правди» [Калинець 2013, т.7, кн. 1, с. 4]. У філософсько-екзистенційному сенсі лірика поетки ілюструє духовні постулати давньоукраїнського мислителя Г. Сковороди, суголосні з Божими заповідями: «Правда Господня навіки!»; «Навіки, о Господи, слово Твоє в небесах пробуває»; «Закон Твій у мене в серці»; «Слово стало тілом і перебувало між нами» [Сковорода 2005, с. 141].

Вихована в християнських традиціях, які для неї завжди були оцінною шкалою морального рівня буття (особистого й національного), Ірина Калинець переконливо довела, що «релігійність як світогляд, а поетичність як засада людської природи, як категорія психологічна – це наша праоснова, це фундамент нашого духовного розвитку, це материк, з якого починається українське поетичне слово. Єдність релігійності й поетичності якраз і є тією субстанцією, що формувала і різбила наше художнє слово упродовж століть» [Салига 1997, с. 65]. Творчість мисткині просякнута глибокою релігійністю, що в українській літературно-мистецькій традиції постає найвиразнішим і найпереконливішим мірилом високої духовності.

Джерелом апологетизованого Іриною Калинець духовного начала буття, його ідеальною та універсальною характеристикою була Біблія. У моральних заповідях Книги Книг, художньо осмислених і піднесених як естетичну якість, їй відкривався «вищий божественний світ» (П. Сорока). У передмові до своєї наукової розвідки «Коло на обличчі безодні. Вільні студії над текстами Святого Письма» вона зауважила з цього приводу, що «джерелом людської думки, людського слова є Слово Боже», а Біблія – «це Книга, яка освітлює нам досить виразно відрізок тої дороги, яка має сенс, яка переконує у доцільності нашого буття в Космосі» [Калинець 2014, т. 6, кн. 1, с. 16–18].

Толерована в науково-публіцистичних працях Ірини Калинець ідея богоцентричності визначила грані її художнього світу. Мотивно-образний потенціал більшості своїх творів поетка ґрунтує на системі стійких асоціацій, пов'язаних зі Святим Письмом. В означеному ракурсі її вірші «мають свою духовну енергетику. Вони відверті й щирі у своїй молитовній онтології. Це лірика офірної людини, котра веде страсну розмову із Всевишнім у любові до нього» [Салига 2012, с. 222]: «Свою дорогу самотності / до ласки мовчання... / Даруй мені, Господи, / щедрість прощань!» [Калинець 2012, с. 187]. Духовну зарядженість її авторського тексту структурує тема християнського Бога, широко репрезентованого в сенсі найвищої законодавчої сили Універсуму, декларативно заявленому віршем

«Мелетій Смотрицький»: «Єдиний Боже – Всеєдиний, / для всього світу Ти столикий...» [Калинець 2012, с. 124].

У своїй ідейно-тематичній цілісності тема Бога як Вседержителя й Творця всього сущого оприявнює в ліриці поетки містичне почуття єдності людини й усієї нації з Абсолютом. У «Пролозі» до згаданої вище праці вона асоціює у стилі барокових митців-метафізиків земне буття з вічними ритмами світу Божого, репрезентованими біблійним текстом: «Коли відкриваємо першу сторінку Книги Буття, все довкіл наповнюється чарівним звучанням Космогонічного Гімну. Сягаючи священних витоків [...] пливе могутня ріка Космогонічного Гімну крізь тисячоліття, скеровуючи людські душі у незбагненне море вічності» [Калинець 2014, т. 6, кн. 1, с. 19]. Поетка узалежнює художній часопростір від духовного начала: «Твоє [Боже] творіння значить час» [Калинець 2012, с. 40]. Акцентуючи сакральну темпоральність, вона в апеляціях покладається на волю Всевишнього щодо збереження українським народом в умовах калічної суспільно-історичної суті власної ідентичності. Так, у суворо інтонованих строфах 3-го вірша «Кобзар» історіософського циклу «Дорошенко» боготворчий фактор параметрується з реальністю, богоприсутність у бутті нації узалежнюється від її власних духовних зусиль: «Оце єднання в слові та у крові, / оце єднання днесь благослови! / Не просим, Боже, вічної любові, / але єднання просим, щоб не стих, / не оскудив цей голос віщий, / не перелився в раболепний дух» [Калинець 2012, с. 135].

Містичний досвід єдності з Усевишнім Ірина Калинець поширюючи на особисте життя, історію всього народу, своєї нації Оприявнюючи в такий спосіб комунікацію між світом реальним і сакральним, матеріальним і духовним, вона продовжує й творчо розгортає традицію Т. Шевченка, якому «властиве і трансцендентне, й екзистенціальне, й буттєво-історичне (переважно) розуміння цих феноменів» [Іванишин 2008, с. 177]: «Боже – Трибоже. Мури, як трати / у павутинні буднів і нуднів. / Ти – Трьохсвятитель, Ти – Тримогутній!» [Калинець 2012, с. 152]. «Найчастіше тут узгоджуються два паралельні “сюжети” – сакральний і світський, що вихоплений із життєвих буднів як їх драма, в якій є кривдники і скривджені. Це драми, де точиться війна проти українофобії, лжепатріотизму та різної іншої аморальної марноти» [Салига 2012, с. 222].

У багатьох віршах зображено драматичні сторінки різних періодів історії знекровлення українського народу й тотальної загрози обездуховлення та денаціоналізації («Осліплення Василька Тербовльського», «Дорошенко», «Гетьманівна», «На Стрілецьких могилах» та ін.). Глибинні смисли творів означеного тематичного спектру свідчать, що бездержавній українській нації та її культурі Святе Письмо давало відсутні в реальному житті сподівані ідеали й духовну підтримку, вселяло надію й утверджувало віру у власні сили, у свій народ, його духовну міць у єднанні: «Оце єднання в слові та у крові, / оце єднання дай нам днесь! / Не просим,

Боже, вічної любові, / але єднання, що сильніші над смерть» [Калинець 2012, с. 135]. Цитовані рядки художньо ілюструють відому тезу філософа національної духовності В. Мірчука про те, що українці у своїй релігійності ніколи «не тримаються невеличкої самої форми, зовнішніх ознак, а стараються збагнути суть самої віри» [Мірчук 1942, с. 241].

Сакральна для поетки національна проблематика, зокрема, виборювання свободи та незалежності, виводить на площину одного тексту апологетизацію християнських чеснот і глоризацію героїчного духу українства. Образ Бога в цьому разі набуває амбівалентного сенсу. З одного боку, в його іпостасі закладено органічну для національного світогляду християнську етику, а з другого – міфологему Божої покари за зло. Ці діаметрально протилежні змістові полюси оприявнюються в тексті через художню трансформацію символічних образів «хліба» й «меча»: «На переможеній землі – як символ волі – біла гречка. / Од Бога хліб наш – жито – ЗБІЖЖЯ, / од Бога край наш – Дуб і Бук, / і меч у нас із Божих рук – / святого храму знак горішній» [Калинець 2012, с. 153]. Подібний художній синтез висвітлює тяглість національно-екзистенціального виміру сакрального дискурсу української літератури, суть якого полягає в тому, що історія народу освячується Всевишнім, «боротьба за Україну, її свободу завжди зображається як Божа справа» [Іванишин 2008, с. 279]: «...скажуть нам словами Божими: не будьте, як народ, / що втратив розум і живе без сенсу» [Калинець 2012, с. 196]. Покликаючись на Господнє благословення в боротьбі українців за «велич пісні й правду слів», поетка, подібно до багатьох митців-державників (передовсім, Є. Маланюка та інших «пражан»), утверджує «християнський ідеал праведності від протилежного – через доведення необхідності відстоювання справедливості в умовах соціального зла» [Бетко 1999, с. 59]. З цією метою вона залучає до своїх сюжетів старозавітні мотиви, образи й алюзії, проєктуючи їх у свою добу. Цілком логічним видається звернення до образу «слуги вічного» – Мойсея, в якому опозиція духовного та матеріального досягає свого апогею. У найвищі хвилини зневіри й резигнації духу української «ночі бездержавності» (Є. Маланюк), поетка звертається до свого народу вустами старозавітного пророка, вдаючись до відвертих дидактичних пасажів: «Не дослухайтесь до пустих намов і не подавайте / руки нечестивим, щоб не стали ви свідками олжі. / Не йдіть за більшістю на зло, і не відступайте від правди» («Пісня Мойсея») [Калинець 2012, с. 196].

Значна частина віршів Ірини Калинець у жанровому плані сприймається як молитва до триєдиного Бога: Отця, Сина й Духа Святого. До важливих і знакових для неї євангельських образів із філософсько-естетичного та морально-етичного погляду належить образ Ісуса Христа. В ньому відрефлексовано тип духовного світу покоління правдоробців-гуманістів (*homo dissidens*), із поглядом на людину та світ крізь призму глобального конфлікту Добро / Зло. Невипадковим щодо превалювання цього євангельського образу у творчості

мисткині є епіграф до «Вільних студій над текстами Святого Письма», взятий із книги «Сіль землі» Папи-ємерита Венедикта XVI: «Без нового спогаду про Бога Біблії, котрий став нам близьким в Ісусі Христі, шлях до миру ми не знайдемо» [Калинець 2014, т. 6, кн. 1, с. 9]. Не позбавляючи образ Спасителя традиційного ореолу, поетка звертається до його іпостасі в душі антропоцентричного розуміння християнства, певною мірою деміфологізуючи його канонічну сутність. Подібні апеляції щоразу супроводжуються інтенціями авторки, котрі пролягають у площині насущних національних проблем. Із-посеред них виокремлюється настійна потреба вивільнення народу від духовних пут. Так, уводячи до сюжету вірша «Тріє царі» фрагмент воскресіння Сина Божого, поетка реінтерпретує найвідоміший євангельський догмат як оновлення національного духу, самого ж Месію зображує його заपुरкою. Текст наділений типодиференційними ознаками жанру прохальної молитви з виразними маркерами високого літургійного стилю, профетичної візійності, підсиленої біблійно маркованою лексикою: «Воскресни, нарешті, Христе, із мертвих! / Воскреси воскресіння своє, воскресши, / ми ж, мертві, вірою життя вимірюєм. / Через два тисячоліття безсмертя / воскресни нашою Україною!» [Калинець 2012, с. 33].

З образом Христа Ірина Калинець пов'язує домінуючу в євангельському вченні проблему жертвності й офіри, що в контексті біблійної антропології претендує на особливий статус. В інтерв'ю часопису «Вірую» (2 січня 2000 року), аналізуючи особисті життєві колізії та історичні реалії українства, вона розмірковує про потребу офірної одержимості в ім'я онтологічних і національних цінностей: «...ми якось забули, не говоримо, що вчення Христа, суть його жертвовної місії – звільнити (спастити) людину від рабства, від приниження і зловісного за наслідками намагання перетворити людину в безмовну покірну істоту – слугу сил зла» [Калинець 2014, т. 8, кн. 2, с. 108]. Промовистим «символом прийдешнього, заради якого довелось офірувати життя, в невольничій ліриці поетки виступає домінуючий образ свічки (свічника) як знак утвердження ідеї вічності, єдності з рідною землею, з «примінчиком неба України», з Усевишнім [Райбедюк 2021, с. 82]: «І цей свічник ще заясніє знову, / коли покличе полум'ям, як словом, / в цю землю повернутися назад, / щоб освятити з рідного порогу / твій шлях до неї і на суд до Бога» [Калинець 2012, с. 101].

Апологетизована Іриною Калинець жертвність є не просто втіленням у ліричному тексті важливого концепту її поетичної аксіосфери. Це радше індивідуальний чин та індивідуальна воля мужньої особистості, усвідомлений шлях духовного провідництва митця, виборювання в умовах абсурдного світу людської гідності та національної свободи, вибір як Боже провидіння: «Зійшлись дороги на розпутьті, / де є престол самого Бога...» [Калинець 2012, с. 60]. Ще до арешту (12 січня 1972 року) у збірці «Дорога вигнання» (1968–1971) в циклі із символічною назвою «Жертвник» поетка імпе-

ративно заявила про свою категоричну незгоду з бездуховним антигуманним суспільним режимом. Вона задекларувала органічну для дисидентської етики буття гранично загострену дилему «покора/протест». У ситуації протистояння тоталітарній системі, в якій «пекельна тінь Ірода» косила особисту й творчу свободу людини, нівечила високий дух нації, її слово у стилі Шевченкових інвектив за-суджувало тих митців, котрі «славослов'я, як єлей, несуть, / престол вкривають лестоцями...» [Калинець 2012, с. 60]. Поетка апелює до віртуального читача, декларуючи духовні імперативи: «Не приймай-те облесних дарів, бо вони зрячих сліпими роблять – / і зводять зі стежі істини» [Калинець 2012, с. 196].

У своїх спогадах, що мають вельми симптоматичну назву «Берегиня нашого духу», відома українська музикознавиця Л. Кияновська свідчить про одну з важливіших думок, котра, вочевидь, найбільше хвилювала її співрозмовницю Ірину Калинець. Йдеться про тему духовної самопожертви і безкорисливе й самовіддане служіння своєму народу. Для потвердження наведемо фрагмент споминів: «Спираючись на біблійні постулати та на релігійні вчення, зокрема й Митрополита Андрея, пані Ірина доводила, що моральність, духовне самовдосконалення – це не привілей і не надмірна елітарність окремих вибраних, особливо обдарованих особистостей, а необхідна закономірність природного розвитку. Без відповідного морального потенціалу суспільство приречене на загибель» [Калинець 2015, с. 353]. Відтак ще на ранніх етапах свого творчого становлення поетка означила доцільність жертвовності як онтологічно важливої непроминальності самопосвятного життя людини, її духовної офіри, стоїцизму. М. Осадчий у передмові до книги «Шлюб із полином» зазначає, що «зі всієї поетичної дисидентської еліти вірші Ірини Калинець найбойовитіші, наснажені духом утвердження життя, перемоги над смертю [...] Сила волі і дух звитяжництва, що особливо дивно, в її нерідко розпачливих рядках: “І розіпнуть тебе, і проклянуть, / І на іконах намалюють знову, / І ті жінки, що йшли з любов'ю, / На тебе знов молитися почнуть”» [Осадчий 2012, с. 9]. В цій алюзії на відомий євангельський сюжет рельєфно прочитується драматична біографія «в'язнів сумління», наснажена духом торжества правди та свободи. З темою офіри в ліриці Ірини Калинець пов'язані присвяти багатьом дисидентам (П. Айрикану, П. Рубану, В. Стусові, В. Чорноволу, С. Шабатурі та ін.), доля яких тематично накладається на канонічну матрицю євангельської «біографії» Сина Божого, зокрема, його свідомо обрану Голготу. У такій символічності – не тільки багатолітнє фізичне розпінання нації ласими щодо її щедрот зовнішніми та внутрішніми ворогами, але й духовне нищення. Тож життєтворчість поетки можна вважати класичним взірцем антропологічного тексту, оскільки останній передбачає персональну відвагу авторки, її усвідомлену жертвовність в ім'я високих духовних ідеалів.

Важливу грань авторського тексту Ірини Калинець, що формує його духовний потенціал, ви-

значає богородична тема, а в її контексті – образ євангельської Діви Марії. Поетка розгортає його в кількох аспектах: релігійно-символічному, антропологічному, художньо-історичному. Антропологічне деконструювання біблійних догматів у її віршах суттєво не суперечить моральним постулатам християнського віровчення і богословському тлумаченню Святого Письма. Біблійний ореол Богоматері окреслюють тропеїчні характеристики сакральної образності: «Свята, велична, всемогутня...» [Калинець 2012, с. 158]. Деякі тексти відповідають церковній канонізації Богородиці, буквально накладаються на євангельський сюжет про долю земної матері Спасителя: «І зупинилась під хрестом печально. / І взяла в руки біле тіло сина» [Калинець 2012, с. 25]. Інтерпретований поеткою цей прецедентний образ переважно сфокусований на смислових аспектах біблійного канону Божої Матері – захисниці нездолених і скривджених. «Саме до неї звертається поетка. Адже притулок поетки – у її долонях, дім поетки – у її серці (вірш «Пієта»)» [Шкраб'юк 2012, с. 205]: «... Молюсь Тобі, Стражденна Діво, / візьми мене із суєти» [Калинець 2012, с. 158]; «...сохрани мене, Маріє / в мізернім світі суєти» [Калинець 2012, с. 184]. Інтонування вірша наближає його до жанру прохальної молитви. Частково зредуковані елементи біблійного першотексту презентуються на рівні формально-змістового рефрену, що сприймається як елемент агіографічного стилю й, водночас, як засіб акумулювання особистого духовного світу авторки.

Індивідуальним аспектом інтерпретації поеткою образу Богородиці є використання її давнього ймення, уведеного до назви збірки «Оранта». Цією назвою означено сакральний хронотоп, що оприявнює траєкторію духовного простування до Всевишнього. Адже відомо, що Оранту (від лат. *orans* – «той, що молиться») зображено з піднятими вгору руками, які фіксують благальний жест адорації, молитовне звернення до Бога. Про поглиблення біблійного першоджерела, а відтак його авторське переосмислення свідчить «націоналізація» образу Богородиці: «...мадонно моя, / УКРАЇНО!» [Калинець 2012, с. 34]. На благодать Божої Матері сподівається лірична героїня, повсякчас звертаючись до неї за поміччю. «В умовах беззаконня, всездозволу зверхників і руйначів здорового глузду та християнської моралі вона ставить питання “як нам бути?”», благаючи водночас відповіді у Стражденної Діви Марії» [Салига 2012, с. 222].

Високодуховну «Оранту» радянська цензура кваліфікувала як «ідейно-ворожу радянському ладові». За висновками офіційної експертизи 26 квітня 1972 року (рік «генерального погрому» української інтелігенції) у збірці «кровожерне літературознавство» виявило так званий «мотив невільництва», образ «чорної ночі» та інші «страшні» речі. Поетці інкримінували прагнення «протиставити сучасній Радянській Україні якусь іншу, вимряну нею та її однодумцями “воскреслу” із мук, з традиціями княжої доби і християнської віри націоналістичну Україну» [Шкраб'юк 2012, с. 211]. У цьому пасквілі, що



став одним із протокольних звинувачень Ірини Калинець за статтею 62.1 КК УРСР («Антирадянська агітація і пропаганда»), міститься доля правди. Як зазначав у анотації до «Вільних студій над текстами Святого Письма» П. Сорока, порушуючи вельми болючі, національно важливі теми, вона «незрідка розглядала їх крізь призму літератури (частіше духовної, рідше світської), щоб дати читачам зрозуміти, що саме література (слово) є вищим проявом духовності народу» [Калинець 2014, т. 6, кн. 1, с. 4]. В «олітературненні» євангельської історії та біблійної образності поетка убачала шлях долучення земної людини й усього народу до Божого істини й науки співпереживання та духовного досвіду – особистого та колективного. Правомірність подібного «олітературнення» зумовлена духовними інтенціями Ірини Калинець, афористично сформульованими в написаному вже в пору незалежності України вірші «Епілог. Благословення» (1996): «*Благословенний – для життя воскрес – / виходиш нині під небесні зводи. / Нехай Господь тебе прийме й назве / своїм святим і обраним народом*» [Калинець 2012, с. 195]. У цитованих рядках рельєфно прочитується «національно-екзистенціальний вимір священного і національна сутність божественного й Бога» [Іванишин 2008, с. 279]. У цьому синтезі закладено духовні заповіді, що їх варто сприймати як морально-етичні

й національно-патріотичні імперативи: «*Воздайте Богові нашому*»; «*Засівайте землю свою і бережіть дари її*» («Пісня Мойсея») [Калинець 2012, с. 196]. Сконденсованість релігійного світовідчуття та перейнятість націєтворчими ідеями – іманентна якість духовної особи поетки, що й зумовила наріжні грані художнього буття її лірики.

**Висновки.** Отже, поетичну аксіологію Ірини Калинець визначили ментально детерміновані духовні імперативи християнської моралі та національної ідентичності, органічний синтез ідей богота націєцентричності. Основним джерелом структурування ієрархії духовних цінностей в її ліриці є біблійна образність та мотиви й сюжети Святого Письма. Релігійний аспект художнього нарративу поетки, багата формальна атрибутика агіографічного стилю естетично опосередковують її етичну позицію та сутнісні грані інтенційного світу. Духовний простір лірики Ірини Калинець увиразнює антропологічна (жертвність людини, доля, душа) та національно-екзистенційна (національне відродження, національна свобода, особистий і національний вибір) проблематика. Вірші поетки виповнені благовісним пафосом, інспірованим вродженою вірою в Бога та в Україну. Наскрізна в її ліриці вісь духовно-ціннісних орієнтацій широко й ґрунтового розгорнута у публіцистичних творах і наукових розвідках.

### Література

1. Бетко І. Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії XIX – початку XX століття. Зелена Гура-Київ: Національна академія наук України, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка, 1999. 160 с.
2. Біблія, або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Київ: Українське біблійне товариство, 2002. 1375 с.
3. Боришевський М. Дорога до себе: Від основ суб'єктивності до вершин духовності : монографія. Київ: Академвидав, 2010. 416 с.
4. Іванишин П. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, С. Маланюка, Л. Костенко: монографія. Київ: Академвидав, 2008. 392 с.
5. Ільницький М. Цілюща сила полинової гіркоти. *Українське літературознавство*. 2016. Вип. 81. С. 236–240.
6. Калинець І. Зібрання творів: у 8-ми т. Львів: СПОЛОМ, 2014. Т. 6. Кн. 1: Коло на обличчі безодні: вільні студії над текстами Святого Письма. 562 с.
7. Калинець І. Зібрання творів: у 8-ми т. Львів: СПОЛОМ, 2013. Т. 7. Кн. 1: Без заборона: статті, заяви, виступи. 528 с.
8. Калинець І. Зібрання творів: у 8-ми т. Львів: СПОЛОМ, 2014. Т. 8. Кн. 2: Попід Золоті Ворота: інтерв'ю 1987–2012 рр. 296 с.
9. Калинець І. Зібрання творів: у 8-ми т. Львів: СПОЛОМ, 2015. Том додатковий: Метелики над могилою: листи, спогади, неопубліковані твори у попередніх томах. 514 с.
10. Калинець І. Шлюб із полином: поезія // Калинець І. Повне зібрання творів: у 8-ми т. Львів: СПОЛОМ, 2012. Т. 1. 232 с.
11. Козлов А. Сутність духовності. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*: збірник наукових праць. Київ: Акцент, 2005. Вип. 21. Ч. 1: Аспекти духовності української літератури. С. 5–26.
12. Мірчук І. Світогляд українського народу: Спроба характеристики. *Науковий збірник Українського вільного університету*. Прага, 1942. Т. 3. С. 225–243.
13. Осадчий М. Передмова // Калинець І. Шлюб із полином: поезія. Львів: СПОЛОМ, 2012. Т. 1. С. 7–11.
14. Поліщук Я. Антропологічна перспектива в літературознавстві. *Філологічні семінари*. Київ, 2013. Вип. 16. С. 26–31.
15. Райбедюк Г. Невільницька лірика Ірини Калинець: текст і біографічний претекст. *Філологічні діалоги*: збірник наукових праць. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 8. 78–88.
16. Салига Т. Свічник загас ... І зяєсні знову // Калинець І. Шлюб із полином: поезія. Львів: СПОЛОМ, 2012. Т. 1. С. 215–226.

17. Салига Т. Слово благовісту // Салига Т. Імператив: літературознавчі статті, критика, публіцистика. Львів : Світ, 1997. С. 64–98.
18. Салига Т. «Щоб не назвав нас ніхто пришельцями на рідній землі...». *День*. 2010. 08 грудня.
19. Сковорода Г. Твори: у 2 т. Київ: Обереги, 2005. Т. 1: Поезії. Байки. Трактати. Діалоги. 528 с.
20. Хамітов Н. Духовність. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002. С. 179.
21. Хороб С. «Молитва» в українській релігійній поезії. *Слово-образ-форма: у пошуках художності: літературознавчі статті і дослідження*. Івано-Франківськ: Плай, 2000. С. 95–99.
22. Шкраб'юк П. Під омофором Богородиці. Калинець І. Шлюб із полином: поезія. Львів: СПОЛОМ, 2012. Т. 1. С. 203–214.
23. Янів В. Релігійність українця з етнопсихологічного погляду. *Основа*. 1995. 28 (6). С.144–163.

## References

1. Betko I. (1999) Bibliini suzhety i motyvy v ukrainskii poezii KhIKh – pochatku XX stolittia [Biblical subjects and motifs in Ukrainian poetry of the 19th and early 20th centuries]. Zelena Hura-Kyiv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut literatury im. T.H. Shevchenka. 160 s. [in Poland, in Ukrainian].
2. Bibliia, abo knyhy Sviatoho Pysma Staroho y Novoho Zapovitu (2002) [The Bible or the Book of Scripture of the Old and New Testaments]. Kyiv: Ukrainske bibliine tovarystvo. 1375 s. [in Ukrainian].
3. Boryshevskiy M (2010) Doroha do sebe: Vid osnov sub'iektivnosti do vershyn dukhovnosti [The road to yourself: From the basics subjectivity to the pinnacles of spirituality]: monohrafiia. Kyiv: Akademvydav. 416 s. [in Ukrainian].
4. Ivanyshyn P. (2008) Natsionalnyi sposib rozuminnia v poezii T. Shevchenka, Ye. Malaniuka, L. Kostenko [The national way of understanding in the poetry of T. Shevchenko, Ye. Malanyuk, L. Kostenko]: monohrafiia. Kyiv: Akademydav. 392 s. [in Ukrainian].
5. Ilnytskyi M. (2016) Tsiliushcha sya polynovoi hirkoty [Healing power of wormwood bitterness]. *Ukrainske literaturoznavstvo*. Vyp. 81. S. 236–240 [in Ukrainian].
6. Kalynets I. (2014) Zibrannia tvoriv [Complete works]: u 8-my t. Lviv: SPOLOM. T. 6. Kn. 1: Kolo na oblychchi bezodni: vilni studii nad tekstamy Sviatoho Pysma. 562 s. [in Ukrainian].
7. Kalynets I. (2013) Zibrannia tvoriv [Complete works]: u 8-my t. Lviv: SPOLOM. T. 7. Kn. 1: Bez zaborola: statti, zaiavy, vystupy. 528 s. [in Ukrainian].
8. Kalynets I. (2014) Zibrannia tvoriv [Complete works]: u 8-my t. Lviv: SPOLOM. T. 8. Kn. 2: Popid Zoloti Vorota: interv'yu 1987–2012 rr. 296 s. [in Ukrainian].
9. Kalynets I. (2015) Zibrannia tvoriv [Complete works]: u 8-my t. Lviv: SPOLOM. Tom dodatkovyi: Metelyky nad mohyloi: lysty, spohady, neopublikovani tvory u poperednikh tomakh. 514 s. [in Ukrainian].
10. Kalynets I. (2012) Shliub iz polynom [Marriage with wormwood]: poeziia // Kalynets I. Povne zibrannia tvoriv: u 8-my t. Lviv: SPOLOM. T. 1. 232 s. [in Ukrainian].
11. Kozlov A. (2005) Sutnist dukhovnosti [The essence of spirituality]. *Literatura. Folklor. Problemy poetyky: zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv: Aktsent. Vyp. 21. Ch. 1: Aspekty dukhovnosti ukrainskoi literatury. S. 5–26 [in Ukrainian].
12. Mirchuk I. (1942) Svitohliad ukrainskoho narodu: Sproba kharakterystyky [Worldview of the Ukrainian people: Attempt of characteristics]. *Naukovyi zbirnyk Ukrainskoho vilnoho universytetu*. Praha 1942. T. 3. S. 225–243 [in Czech].
13. Osadchyi M. (2012) Peredmova [Foreword] // Kalynets I. Shliub iz polynom: poeziia. Lviv: SPOLOM. T. 1. S. 7–11 [in Ukrainian].
14. Polishchuk Ya. (2013) Antropolohichna perspektyva v literaturoznavstvi [Anthropological perspective of literary criticism]. *Filolohichni seminary*. Kyiv. Vyp. 16. S. 26–31 [in Ukrainian].
15. Raibediuk H. (2021) Nevilnytska liryka Iryny Kalynets: tekst i biohrafichnyi pretekst [Slave lyrics of Iryna Kalinets: text and biographical pretext] *Filolohichni dialohy: zbirnyk naukovykh prats*. Izmail: RVV IDHU. Vyp. 8. С. 78–88 [in Ukrainian].
16. Salyha T. (2012) Svichnyk zahas ... I zaiasniie znovu znovu [Candlestick extinguished... And it will clear again] // Kalynets I. Shliub iz polynom: poeziia. Lviv: SPOLOM. T. 1. S. 215–226 [in Ukrainian].
17. Salyha T. (1997) Slovo blahovistu [The word of the gospel] // Salyha T. Imperatyv: literaturoznavchi statti, krytyka, publitsystyka. Lviv: Svit. S. 64–98 [in Ukrainian].
18. Salyha T. (2010) «Shchob ne nazvav nas nikhto prysheltsiamy na ridnii zemli...» [«So that no one calls us aliens in our native land»]. *Den*. 08 hrudnia [in Ukrainian].
19. Skovoroda H. (2005) Tvory: u 2 t. Kyiv: Oberehy. T. 1: Poesii. Baiky. Traktaty. Dialohy [Works: 2 t., T. 1: Poetry. Fables. Tractates. Dialogs]. 528 s. [in Ukrainian].
20. Khamitov N. (2000) Dukhovnist [Spirituality]. *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk*. Kyiv: Abrys. S. 179 [in Ukrainian].
21. Khorob S. (2000) «Molytva» v ukrainskii relihiinii poezii [«Prayer» in Ukrainian religious poetry]. *Slovo-образ-форма: u poshukakh khudozhnosti: literaturoznavchi statti i doslidzhennia*. Ivano-Frankivsk: Plai. S. 95–99 [in Ukrainian].



22. Shkrabiuk P. (2012) *Pid omoforum Bohorodytsi* [Under the homophorus of the Virgin]. Kalynets I. *Shliub iz polynom: poeziia*. Lviv: SPOLOM. T. 1. S. 203–214 [in Ukrainian].

23. Yaniv V. (1995) *Relihiinist ukraintsia z etnopsykholohichnoho pohliadu* [Religiousness of a Ukrainian from ethnopsychological point of view]. *Osnova*. 28 (6). S.144–163 [in Ukrainian].

### THE SPIRITUAL SPACE OF THE LYRICS OF IRYNA KALYNETS

**Abstract.** The article examines the spiritual dimensions of the creative life of the famous Ukrainian writer and human rights defender Iryna Kalynets, determined by worldview priorities, philosophical and aesthetic preferences, moral and ethical principles, literary and folklore traditions, and the socio-cultural context of the time. The hierarchy of spiritual values, represented by her artistic and scientific and journalistic work, is considered through the prism of the religious-Christian tradition and mentality of the Ukrainian people. The object of analysis was lyricism, as the least researched area of the writer's work, which proves the relevance of the proposed field of study. The subject interest of the study of her heritage is focused on identifying and characterizing the synthesis of religious-philosophical and national-patriotic imagery of the poems included in the first volume "Marriage with Wormwood" of the complete collection of works. *The purpose* of the article is to analyze the spiritual energy of the poet's lyrics in connection with other spheres of creativity and dissident ethics of being. As a result of the research, it was found that the spiritual code and organizing factor of the artistic and aesthetic system of Iryna Kalynets is the Holy Scriptures, which mediate the ethical position of the author and her intentional world. The functionality and aesthetic expediency of biblical imagery in the poet's lyrics are revealed, the ways of its transposition to the level of subjective reflections and artistic generalizations are characterized, and the specifics of genre structures are outlined. It is proved that the spiritual space of the writer's author's text expresses anthropological (soul, fate, sacrifice) and national-existential (national self-awareness, individual choice, social duty, freedom) issues. In order to identify the key aspects of the poetic axiosphere of Iryna Kalynets in the interpretation of her artistic world, anthropological approaches to text analysis and resources of national-existential methodology were used.

**Keywords:** Iryna Kalynets, spirituality, lyrics, poetic axiosphere, national outlook, Holy Scripture, identity, anthropological dominants.

© Райбедюк Г., 2022 р.

**Галина Райбедюк** – кандидат філологічних наук, професор, докторантка кафедри української літератури Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Київ, Україна; raibedyuk@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-8984-5496>

**Halyna Raybedyuk** – Candidate of Philology, Professor, Doctoral Student at the Ukrainian Literature Department, M.P. Drahomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine; raibedyuk@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-8984-5496>